

центрів незважаючи на клопотання губернатора так і не отримали транспорту через небажання йти назустріч цивільним із боку військового командування.

Отже, документи, що висвітлюють діяльність Особливої наради по забезпеченню паливом Волинської губернії свідчать про різке загострення ситуації в регіоні у 1916 р. Незважаючи на зусилля органів місцевого самоврядування багато питань через протидію з боку військових та транспортний колапс в імперії так і не вдалося врегулювати. У результаті це призвело до різкого підвищення вартості деревного палива на Волині.

Список використаних джерел та літератури:

1. ДАЖО (Держархів Житомирської області). Ф. 112. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 1-3.
2. ДАЖО. Ф. 112. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1-4.
3. ДАЖО. Ф. 112. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 120-129.

Людмила Гуцало,
кандидат історичних наук, доцент
завідувач кафедри всесвітньої історії
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛЬНОЇ ТА ІСТОРИОГРАФІЧНОЇ БАЗИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНІСТИКИ

Сучасний стан розвитку методології досліджень з всесвітньої історії свідчить, що наукова розробка актуальних проблем сучасної американістики потребує залучення великої кількості історіографічних, документальних, статистичних та інших видів джерел. З огляду на це, одним із ключових напрямів розвитку теорії і практики історичного джерелознавства є класифікація джерел, що, на думку Я. Калакури, «дозволяє повніше з'ясувати природу джерела та його інформаційний потенціал, здійснити його атрибуцію, а відтак досягнути цілісності джерельної бази – актуалізованої і потенційної» [1, с. 185].

Специфіка етапу формування джерельної та історіографічної бази наукових розвідок з американістики обумовлюється низкою чинників: різноманітністю джерел, що актуалізує евристичну функцію джерелознавства, яка полягає у критичному підході до відбору тих чи інших джерел; локалізаційною розкиданістю джерел (проте завдяки бурхливому розвитку сучасних ІКТ вітчизняні дослідники отримали змогу працювати з архівними й бібліотечними фондами, урядовими порталами США та інших країн, міжнародних організацій).

Згідно класифікаційної схеми писемних джерел Я. Калакури, побудованої за родово-видовим принципом [1], у наукових роботах з американістики

новітнього періоду, зазвичай, використовується комплексна джерельна база, структуру якої розглянемо на прикладі дослідження еволюції внутрішньої політики США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Документальні джерела (опубліковані): нормативно-правові акти (Конституція Сполучених Штатів Америки, закони (Американський закон про охорону здоров'я 2017, Акт про громадянські права 1964), президентські укази та ін.). Зауважимо, що документи, які відображають функціонування владних інституцій США, розміщуються на офіційних веб-сайтах Білого дому, Сенату, Палати представників, профільних міністерств;

- платформи Демократичної та Республіканської партій;
- щорічні послання Президента до Конгресу про стан Союзу та ін.

Оповідні (нарративні) джерела, як-от: інавгураційні звернення, в яких представлені бачення новообраних президентів ситуації, що стосується проблемних питань і інтересів американців як всередині країни, так і на міжнародній арені, та пропозиції щодо їх розв'язання; прокламації; звернення Президента США до нації та ін.

Періодична преса (статті й повідомлення щодо внутрішньополітичної урядової діяльності в періодичних виданнях, зокрема в таких, як The Washington Post, The Times, The Economist, служби CNN тощо).

Джерела особового походження, для прикладу, Білл Клінтон у своїй праці «Між надією та історією: зустрічаючи виклики Америки у 21-му столітті» [2] (1996) відобразив нову філософію президента-демократа, який сподівається бути переобраним на другий термін, тоді як в книзі «Моє життя» (2004) [3] він підбиває підсумки свого восьмирічного президентства, не оминаючи такі невдалі моменти, як «монікагейт» і загрозу імпічменту та ін.

Зауважимо, що в сьогodнішніх реаліях окремим видом джерел про діяльність сучасних президентських адміністрацій стали повідомлення в соціальних мережах, зокрема цей шлях комунікації активно використовується Д. Трампом та Дж. Байденом. Так, Д. Трамп «від зміни політики і до найму та звільнення співробітників Білого дому використовував платформу соціальних мереж як ніякий інший американський президент» [4].

Історіографічну базу дослідження проблем американістики умовно можна поділити за географічною ознакою на зарубіжну та вітчизняну. У зарубіжній історіографії ключове місце посідають праці американських дослідників. Так, при дослідженні еволюції внутрішньої політики США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. в якості концептуальної основи була використана синтетична праця американських істориків Дж. Тіндалла та Д. Шая «Історія Америки» [5].

Праця історика Р. Нойштадта «Президентська влада: політика лідерства» [6] протягом майже чотирьох десятиліть є основою дослідження американського президентства. Саме Нойштадту належить теза, що «президентська влада – це влада переконання», що тривалий час було орієнтиром у вивченні феномену американського президентства.

Грунтовно досліджена тема політичної системи США, зокрема Д. МакСвіні та Дж. Звеспер представили аналіз становлення та трансформації американської партійної системи, її сучасний стан та майбутні перспективи розвитку [7].

В американській історичній науці представлені детальні біографії майже всіх президентів США. Так, праці американського історика С. Амброуза вміщують біографії президентів Д. Ейзенхауера («Ейзенхауер: солдат, генерал армії, обраний президент») [8] та Р. Ніксона («Ніксон: триумф політика») [9]. Біографія «президента, якого не обирали» Дж. Форда висвітлена в роботі Б. Вестала «Джеррі Форд, зблизька: розслідувальна біографія» [10], Л. Джонсона – Р. Вудс «В'язні надії: Ліндон Б. Джонсон, велике суспільство та межі лібералізму» [11].

У вітчизняній історіографії історія розвитку інституту глави держави США від зародження до 2020-х рр. відображена в колективній праці за наукової редакції Н. Хоми. Автори зауважують, що «США є батьківщиною інституту президентства», а також «XX століття без перебільшення можна вважати століттям «президентотворення» – такою активною була еволюція цього інституту» [12, с. 4].

Окремі аспекти розвитку внутрішньої політики адміністрацій того чи іншого президента США досліджені Г. Барановим, А. Басуєвою, В. Данилець, О. Машевським, М. Барабой, С. Пронем та ін.

Отже, у дослідженні актуальних проблем сучасної американістики необхідно послуговуватися широкою, ретельно відібраною джерельною базою у поєднанні з зарубіжними та вітчизняними історіографічними напрацюваннями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Калакура Я. Класифікація джерел із всесвітньої історії як дослідницький метод. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2015. Вип. 15. С. 185–197.
2. Clinton B. *Between Hope and History: Meeting America's Challenges for the 21st Century*. N.Y.: Random House, 1996. 178 p.
3. Clinton B. J. *My Life*. N.Y.: Alfred A. Knopf, 2004. 969 p.
4. Shear M., Haberman M., Confessore N., Yourish K., Buchanan L. and Collins K. How Trump Reshaped the Presidency in Over 11,000 Tweets. *The New York Times*. September 02, 2019. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2019/11/02/us/politics/trump-twitter-presidency.html>
5. Тіндалл Д. Б., Шай Д. Е. Історія Америки / пер. з англ. Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур. Львів: Літопис, 2010. 904 с.
6. Neustadt R. *Presidential Power, The Politics of Leadership*. Hoboken. NJ: Wiley, 1964. 221 p.
7. McSweeney D., Zvesper J. *American political parties: the formation, decline, and reform of the American party system*. London, New York: Routledge, 1991. 288 p.

8. Ambrose S. Eisenhower. Soldier, General of Army, President-Elect. N.Y., 1983. Vol. 1. 637 p.
9. Ambrose S. Nixon. The Triumph of the Politician. Vol. 2. N.Y., 1989. 736 p.
10. Vestal B. Gerry Ford. Up Close. N.Y., 1974. 214 p.
11. Woods R. B. Prisoners of Hope: Lyndon B. Johnson, the Great Society, and the Limits of Liberalism. New York: Basic, 2016. 461 p.
12. Американський президенціалізм: інститут глави держави в США у персоналіях від зародження до сьогодення. Біографічна енциклопедія / за наук. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 369 с.

Оксана Маркевич,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії
історичного факультету Житомирського державного
університету імені Івана Франка

СТАТИСТИЧНИЙ ОПИС ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЮ

Захоплення територій та їх інтеграція потребували складання деталізованих господарсько-економічних відомостей про регіон. Цього вимагали збирання податків, відбування земських, а також військової повинностей. Виконання цих завдань на думку української дослідниці Ю. Коник демонструвало успішні заходи освоєння краю і були під силу лише владним і авторитетним урядовцям [3]. У губерніях українського Правобережжя проведення топографічних зйомок та складання різного роду статистичних відомостей, на думку І. Петрової було зумовлено військовими потребами і доручалося військовим [5-6]. Натомість, в Державному архіві Житомирської області збережено неопублікований статичний опис, який ми вважаємо першою спробою уніфікувати відомості про приєднаний край, що здійснювалося цивільними чиновниками. Виконавцем цього завдання став одіозний волинський губернатор М. І. Комбурлей. Завдання нашого дослідження полягає в тому, щоб охарактеризувати статистичний опис Волинської губернії на предмет вміщеної в ньому інформації.

Захопивши території колишньої Речі Посполитої, Катерина II не організувала генеральне межування земель, за шляхтою були збережені земельні права з тією лише вимогою, що вони мали засвідчити свою лояльність новій владі присяжними листами. Була організована землемірна служба¹, до завдань якої входило складання карт і описів. Держава потребувала детальних статистико-економічних та демографічних відомостей, а також атласів, які б

¹ Див. детальніше землеміри